

került; nem baj, egy anya tud várni, nem koldul szeretetért, nem szalad gyermeke után, hanem annál inkább kinyitja szemét és vár. A fiú komoly, udvarias; a humanisztikus műveltséggel telített milieu komolyságot, tárgyilagosságot kölcsönöz neki. 1928. Most kerékpározik. Ez a sport lélekjelenlétet és ügyességet kíván. Reszketek érte, de mégis odaadom a veszélynek, mert a megóvással nem használok neki, sőt elsorvadna bátorsága. Az iskolai munkája jobb az átlagnál, de megmagyarázom neki, hogy nem kívánom ugyan a színjelest, de az ő képességeivel azt is elérhetné. Aki tehetséges, attól többet is várhatunk. Ő azt be is látja, de belátásának még nincsen mélysége. 1929. Itt a kamaszkor. Kifelé nagy az öntudat, de befelé tele van kötkedéssel saját énjével szemben. Nagy szüksége van jóságra, támogatásra. Ebben a korban követjük el a gyermekkel szemben a legtöbb hibát: kritizáljuk, szidjuk, holott támogatni, s többet helyeselni kellene. A folytonos bírálgatás még zavartabbá teszi lelkét. Amióta engedem érvényesülni, azóta ismét helyreállt köztünk a bizalmas viszony. 1930. A lelki zavar még igen nagy. Hol lovag, hol kamasz. A szülőkkel szemben való ellenkezése néha igen hangsúlyozott. Nehéz meggyőzni, hogy csak a javát akarjuk. Ne legyünk vele szemben igazságtalanok; a nyugodt szelídség végül is győzedelmeskedik. A legjobb az őszinte tiszta helyzet. Szertném boldognak tudni; de lehet-e az ember ebben a korban boldog? A gyermekkor első naív boldogságban már túl van; a lét komoly kérdései már itt merednek feléje. Itt csak az állandóan résztvevő szeretet segíthet rajta. A virágkehely még zárt, tüskés, borzas, kemény — de már közel van a gyönyörű kifejlés, a virágfakadás. 1931. Csak ha önzésünket teljesen levetettük, csak akkor adhatunk. A gyermekek különösen érzik „én“-ünk kisugárzását: teljesen odaadók vagyunk-e, vagy pedig csak kötelességet teljesítünk-e? A gyermek teljesen, minden erőnkkel akar minket. Ha időnk van részére, az több mintha csokoládét tartogatnánk számára. A mi flaink korukat meghaladó komolyságot árulnak el; komolyan is kell őket nevelni. Az ifjaké az élet, a tér és idő; átengedem nekik ezeket, tehetem, mert nem él velök vissza. Tanulni, tapasztalni szeret józanul, magabazárt és erős jellem, mint aminőt a mai kor kíván. 1936. Ma belépett a hadseregbe.

A szándékos és az önkénytelen figyelemről. (Max Kretschmer, Weissenfels.) Amilyen könnyű az osztályt valami érdekes, lelkesítő tárggyal lekötni, oly nehéz a figyelmet a hozzáfűződő magyarázatok fenntartani. S a gyermekek nagyon könnyen is felejtjenek. Miért van ez? Ezek összefüggő kérdések, melyekre felelni kell. Az önkénytelen figyelemről az tanultuk, hogy az az értékesebb, mert érdeklődés váltotta ki. A tanítás súlypontját tehát az érdeklődést kiváltó tárgyra kezdték helyezni, nem pedig a tanuló akaratára. A tanítás odatörekedett, hogy a tanuló ne is vegye észre, hogy tanul; odatörekedett, hogy minél könnyebbé tegye neki a munkát. Mikor aztán érdeklődés nélkül is kellett a tárggyal foglalkozni, akkor teljes volt a kiábrándulás, a kedvetlenség. Ennek oka az iskolai munka hibás beállítása volt. Az iskola azért van, hogy ott tanuljanak, s a gyermeknek tudnia kell, hogy a tanulással nemcsak magának, hanem a közösségnek is tartozik. A mai kemény gyermeknek nincs is szüksége a minden áron való szenzációszerű érdeklődéskeltésre. A mai gyereknek tudnia kell azt, hogy a

tanulásért áldozatot is kell hoznia. Az élet sincsen az önkénytelen figyelem felkeltésére berendezve, s az iskola nem készít elő az életre, ha ennek az alapján áll, és minden nehézséget elhárít. Az élet legyőzéséhez kemény akarat kell, ezt kell nekünk az iskolában megszereznünk. A figyelem sem más, mint az akarat egy folyamata. Minden új pszichikai tartalom megjelenését a várakozás feszültsége előzi meg. Az akarat itt minden zavaró mozzanatot elhárít, s az új jelenségre koncentrálna figyelmét. Az új ismeret belépésével a feszültség megoldódik, s a beteljesülési érzése tevékenységbe megy át. Wundt szerint a szándékos figyelem aktív appercepció. Az élet is ezt a folyamatot kívánja tőlünk: tehát hogy képesek legyünk figyelmünket valamire szándékosan összpontosítani és hogy akaratunkat tevékenységben gyümölcsöztessük. Az iskolában nemcsak azt kell tanulnunk és tennünk, amit szeretünk, hanem azt is amit nem szeretünk, sőt éppen ennek van igazán nevelői értéke, mert önfegyelmzésre kényszerít. Ilyenkor ezt az önön magunk legyőzését tudatosá kell tennünk, hogy önkényt és tudatosan keljünk munkára. Mennyi kényeztetést követ el az iskola a tekintetben is, hogy az ismétlést és a gyakorlást a tanuló előtt leplezze. Ez nem helyes. Sőt nagyon is tudatosá kellene tennünk ezek szükségletét. Meg is kell okolni azzal, hogy az életben nagy szükség van biztos és gyors ismeretre. Az élet nem kérdezi, hogy érdekel-e ez vagy amaz; itt tudni kell, s ennek egyetlen módja a gyakorlás. Gyakorolni azonban csak szándékos figyelemmel lehet. Fontos dolog a figyelem koncentrálásának a gyakorlása is. Ilyen gyakorlatok a következők: mondassunk el egy előmondott mondatot. (Sokan nem fogják tudni elmondani.) Ki tudja megállni, hogy valamilyen zöreijre, vagy más zavaró mozgásra ne reagáljon. A legtöbb gyermeket az ilyen zavaró körülmény elteríti a figyelemtől. Ezt le kell küzdeni, mégpedig tudatosan, pl. egy tanulóval íratunk a táblára, de az osztálynak nem szabad odanéznie. Az így nevelt osztály egyidejűleg többféle cselekvést is képes elvégezni egymás zavarása nélkül. A tudatosan irányított figyelemre sokszor van az életben szükség. Gondoljunk csak a katonai életre; egy rosszszul v. figyelmetlenül átvett parancs katasztrófális bajt okozhat. A szándékos figyelem fejlesztésének jó iskolája a halkán való olvasás. Sokszor igen lármás az osztály. Ennek nem kell okvetlenül úgy lennie. Lehet a tanterem egy csendes műhelyhez hasonló, melyben szorgos munka folyik. Gyakoroljuk magunkat a csendtevésben is. Gondoljunk pl. hogy előőrsi szolgálatot teljesítünk közel az ellenséghez; tudunk-e egy percig teljes csendben megmaradni? Mily hosszú egy ilyen perc, számoljunk lélekzetvételünket. Tanuljunk mást meghallgatni. Erre jó gyakorlat a gyermekek előtt különféle színezetű felolvasást tartani: halkán, lassan, gyorsan, érzéssel, unalmas egyhangúsággal stb. közben pedig figyeljük, hogyan reagál az osztály. Ime mindezek a szándékos figyelem kifejlesztését célozzák.

Jármai Vilmos.

Kiadványunk jelen száma: 80 oldal. A f. tanévi előfizetési összeg az Angol-Magyar Bank Rt. szegedi fiók, Szeged: 26.228 sz. csekk számlájára küldendő be.

Ablaka György könyvnyomdája Szeged, Kálvária-ut. 11. / Telefon: 10-84.

